

Ernst Loderaud

Kaarli koguduse köster-organist

Toome seekordses ajakirjas lugejateni köster-organist Ernst Loderaud tegusa ja värvika elukäigu.

Loderaud sündis 20. augustil 1890 (ukj) Moostes Põlva kihelkonnas mõisa rendikohapidaja Jaan Lodderaudi pere kaheksanda lapsena. Tema vanematel oli kokku üheksa last, lisaks oli isal esimesest abielust neli last. Ernst ristiti 1890. aastal ja konfirmeeriti 1906. aastal Põlva koguduses.

Alghariduse omandas Põlva 6-klassilises alg- ja kihelkonnakoolis, aastatel 1908–1913 õppis aga juba Peterburi evangeelses sisemisjoni koolis (Petersburger Evangelischen Brüderhauses) haigete ravimist. 1912. aastal teenis pool aastat reamehena Poolas, Sedletzis. Õpingud jätkusid Saksamaal: 1913–1914 täiendas teadmisi haigete ravimisest ja õppis raskelt kasvatatava noorsoo pedagoogikat Stephansstiftis Hannoveris. Alanud maailmasõja tõttu jäi Saksamaale planeeritud kahe asemel viieks aastaks ning aastatel 1914–1918 õppis ta edasi muusikat ning võttis osa sisemisjoni tööst.

1918. aastal naases Loderaud kodumaale. Ligi aasta 1919–1920 oli ta Eesti Vabadussõjas Tartus tööroodus reamehena 2. Eesti jalaväe diviisi Intentandi Valitsuse tagavara karja- ja lihalao kantselei vanemkirjutajaks. Teda tunnustati 1. juulil 1922 Eesti Vabadussõja mälestusmärgiga. Pärast sõda täiendas Loderaud end 1920–1922 Tartu Kõrgema muusikakooli oreliklassis.

Kuni 1922. aasta oktoobrini töötas Eesti demobiliseeritud sõjaväelaste liidu Tartu osakonna asjaajajana ning peale seda mõned kuud Tartumaa Riigimaksude Ameti 2. maksujaoskonna kantseleiametnikuna, ning sealt alates suundus juba Tallinna,

kus oli üheksa aastat 1923–1932 Kaarli koguduse köster-organist.

Talle sellesse ametisse astumiseks soovituskirjad kirjutanud 2. Eesti jalaväe diviisi ametniku sõnul oli „Loderaud mõjuv tööjõud kantselei töödes. Elukommetes oli tema täiesti kaine, eeskujulik, punktipealne ja hoolas“¹ ja Tartu Kõrgema muusikakooli direktor Nilendäri sõnul oli „Loderaud töötanud hoolsalt ja hääduga, ning kahe õppeaasta kursuse eksamid sooritanud tagajärgedega „hääd“, ning kellel muusikas kui ka orelimängus kõnetav oskus on.“² Stephansstiftist saadud soovituskirjas nimetati teda „teotahteliseks, lojaalseks, usaldusväärseks ja mitmekülseks“. Tõsteti esile tema muusikalist annet orelimängus ja laulmisoskuses ning peeti kõigiti sobivaks diakooniatöös.³

Koguduse õpetajal Aleksander Kapil oli soov, et „valitaval köstril peaks olema ka huvi linnamisjoni töö vastu ja olema sellekohane ettevalmistus“⁴. Loderaual olid need eeldused olemas. Kaarlis soovis „oma täie noormehe jõuga Jumalariigi tööd Jumala auks teha ning lootis terve koguduse rahulolemist ära teenida.“⁵

Kandidaate köstri ametikohale oli Loderaule lisaks veel Hans Viermann, Rudolf Palts, organist Harry Säga, Peeter Treufeldt, Jüri Soon, Johan Otto Thomson, Anton Luck, Herman Baumann. Ka Ridala endine köster Johannes Veimann oli koha vastu huvi tundnud. Teise valimisvooru pääsesid Viermann, Loderaud

Ernst Loderaud 1932. aastal.

ja Treufeldt⁶ ja lõpuks jäid sõelale Loderaud ja Treufeldt⁷. Lõplikud valimised viidi läbi erakorralisel peakooslekul. Loderaud sai 270 poolt ja vastu 27 häält ning Treufeldti 114 poolt ja 173 vastuhäält.⁸

Koguduses juba töötavale köster Gustav Kasemetsale jäi teenida I pihtkond, II pihtkond köster Loderauale ning III pihtkond jagati mõlema vahel pooleks. Ülesannete hulka kuulus lisaks põhitööle ka õpetajate kõnetundide ajal kantseleis liikme-

¹ Kaarli koguduse arhiiv (=KKA) AF I, Toimikud s 3, 19.6.1920.

² KKA AF I, Toimikud s 3, juuli 1922.

³ EELKKA.1.3.1035, 12.10.1918.

⁴ KKA AF I, Toimikud s 3, 1.10.1922.

⁵ Samas, 1.10.1922.

⁶ KKA Koguduse nõukogu koosolek 9.1.1923.

⁷ KKA Koguduse eestseisuse koosolek 5.2.1923.

⁸ KKA Kaarli koguduse liikmete erakorraline peakoosolek Kaarli kirikus 11.2.1923.

Keskel istuvad Artur Soomre ja Ernst Loderaud.

maksude vastuvõtmine. Põhipalgaks määrati kõstrile 5000 marka.⁹

Loderaud valiti 1923. aastal oreli komisjoni liikmeks¹⁰ ja uue Walckeri oreli vastuvõtmise ajal oli tema ülesandeks koos Mihkel Lüdigu ja Ahnikeriga oreli paigaldamist jälgida.¹¹

Kogu Kaarlis teenimise aja oli ta koguduse Vaeste Hoolekande Seltsi liige ning hiljem 1932–1935 II pihtkonna vaestehoolekanderingi kirjatöimetaja, 1924–1925 Tallinna Kaarli Laulu Seltsi eestseisuse abiesimees (laulis seltsi kooris tenorit). 1931. aastal valiti koguduse esindajaks Kirikupäevale, oli Evangeelsete Noorte-

⁹ KKA Koguduse eestseisuse koosolek 23.4.1923.

¹⁰ KKA Koguduse nõukogu koosolek 2.5.1923.

meeste seltsi juhatuse liige ning kuulus Kristlikku Rahvaerakonda. Viimase ridades kandideeris ka 1927. aastal linnavolikokku¹² ning 1929. aastal Riigikokku¹³. Lisaks oli Tallinna Linnamisjoni juhatuse liige, Majaomanikkude Seltsi, Majaomanikkude Panga, Kaupmeeste Seltsi ja Tööoskusameti eksamikomitee liige.

Loderaud lahkus Kaarli koguduse töölt omal soovil 1. märtsil 1932. Polnud selge, kas kogudusel oligi edaspidi teist kõstrit tarvis.¹⁴ Teist siis ei valitudki ja Harri Kõrvits (1915–2003) astus ametisse alles 1939. aastal pärast kõster Gustav Kasemetsa lahkumist.

¹² Päevaleht, nr. 14, 15.1.1927.

¹³ Päevaleht, nr. 120, 5.5.1929.

¹⁴ KKA Kaarli koguduse juhatuse koosolek 4.2.1932.

Loderaua side kogudusega jäi – ta oli 1932–1935 II pihtkonna vaestehoolekanderingi kirjatöimetaja ning 1934. aastal valiti ta Kaarli koguduse nõukogu liikmeks ja Kirikupäeva saadikuks ning 1935. aastal nõukogu liikme kandidaadiks (asendusliikmeks).

Abielu sakslanna Gertrud Bertha Minna Margarethega (snd Besteck) laulatati 26. oktoobril 1924 Kaarli koguduses ja juba 1925. aastal sündis Ingeborg Gertrud ning 1928. aastal Hans Olaf. Nende koduseks keeleks oli saksa keel ja tütar õppis ka kohalikus saksa koolis.¹⁵

1925. aastast oli Ernst firma „Vennad E. & G. Loderaudi“ klaaslihvimise ja peeglihõbetuse töökoja

¹⁵ Waba Maa, nr. 306, 31.12. 1933. *Eestlased võõras koolis. Kuidas eesti-wene segaabiellust sünnivad sakslased.*

omanik ja meister. Peegelklaasi hõbetamise, parajaks lõikamise- ja poleerimisega tegelesid Eestis arvukad väiketöökodad. Kahe maailmasõja vahelisel perioodil oli peeglitootjaid kokku üle paarikümne, suuremad ja tuntumad neist olidki E. & G. Loderaud Peeglitööstus, Johann Lindemanni Klaasi- ja peeglitöökoda ning aktsiaseltsid Frankonia ja Fama. Koguduse töölt lahkudes pühenduski Loderaud oma erietteville.

1938. aastal Vabaduse väljaku „Harju“ kohviku avamisega seoses kirjutati: „Peegleid on külluses selles kohvikus, nagu peegelsambad pearuumi keskel, samuti leti kaunistusena, kuid nad on asetatud niivõrd osavasti, et kuidagi ei torika nad eriti silma, mõjudes pigemini rahustavalt. Peeglid on firmalt Loderaud, kelle poolt nad on ka üles seatud. See firma on hoolitsenud ka nägusate klaaskatete eest laudadel. Siin kasutati Eestis esimest korda võtet, mis L.-Euroopas suuresti levinud. Nimelt on klaaskatted illustreeritud ja siis hiljem kaetud kullaga. Selle võtte tõi endaga kaasa oma Pariisi õppereisult rakenduskunstnik hr. Tomassov”.¹⁶

Ehkki firma natsionaliseeriti 1940. aastal, jäi Loderaud koos vennaga ametisse. Tema iseloomustuseks kirjutab komissaar M. Kask 2. jaanuaril 1941: „Ernst Loderaud, oli üks käitise omanikest. Tegeles peaaesjalikult käitises meistrina, töötas ja katsetas palju aega klaasipaenutamise ahju kallal. Tunneb hästi kõvera klaasipaenutamise tehnikat. Omab klaasitöö alal meistrikutse. Iseloomult on rohkem temperamentsem kui Gustav Loderaud. On usklik inimene, kuid pole kunagi märganud temas tahet teha usu heaks propakandat. Jättes seega usk täiesti oma enese asjaks. Käitise nats. peale vaatamata on otseselt kaasa töötanud, vähemalgi määral ei ole ma temas leidnud

¹⁶ Vaba Maa, nr 51, 2.3.1938, *Kobvik Vabadusväljakuul sai nimeks „Harju“*.

Klaasi lõikamine, peegli hõbetamine, klaasipaenutamise- ja pildiraamimise töökoda

Peeglid, peegli- ja akna-klaas, pildiraamid ja pil-
::: diiraami liistud :::

Peeglitööstus ja klaasiäri
VENNAD E. & G. LODERAUD
Tallinnas. Tööstus: Luise 2, tel. 465-92. Äri: Harju 44, tel. 444-56

Tallinnas, 10. aprillil 1937

Kv. 2050

Kaubandus - Tööstuskorja 1 e. 10. aprill 1937
10 2089/8

Ernst Loderaud, eluk. Toompst. 5-1
Gustav Loderaud, " Toompst. 5-2

a v a l d u s.

Palume meie firmaga registreerida nüüdsest peale
" Vennad E. & G. Loderaud ".

Ühtlasi teatame, et meie klaasiäri, Tallinn - Harju tn. 44
tegutseb 2. järgu äritunnistusega, ja meie peeglitööstus asub
1932.a. Tallinn, Luise tn. 2 ja tegutseb 5. järgu äritunnistusega.

E. Loderaud

„Vennad E. & G. Loderaudi“ kirjaplane.

kahtlustamiseks põhjust tema mitte lojaalsuses. Tööliste poolt ei ole kuulnud tema üle kaebusi. Tarvitan tema tööjõudu käitise meistrina ja arvestades tema võimetega pean teda asendamata jõuks. Kui peaks pol. põhjustel olema mitte võimalik olema tema ametissekinnitamine siis on soovitatav, et võin teda pidada ajutise töötajana edasi.”¹⁷

1944. aastal¹⁸ põgenes Loderaud koos abikaasa Gertrudi (1893 Hannover–?) ja laste Ingeborg Gertrudi (1925 Tallinn – 2009 Caracas) ning Hansuga (1928 Tallinn – 2017 Caracas) Saksamaale. Kuidas nende elu vahepeal kulges, ei ole täpselt teada. Hans olevat juba samal aastal sõitnud Venetsueelasse. Teada on, et 1947. aasta teisel poole alguses, kui elati Saksamaal Briti okupatsiooni tsoonis (2715 A. laager, 2715 Kogunemiskeskus, 800 juhtimisüksus, B.A.O.R), sai pere loa Venetsueela valitsuse kuludega Venetsueela kodanikena sõita laeval “General S. D. Sturgis” Venetsueelasse.¹⁹

¹⁷ TLA.R-1.6-I.467.

¹⁸ Olev Marani sõnul põgenes ta perega siiski juba 1939. aastal ja käis hiljem veel Eestis vend Gustavil külas.

¹⁹ https://collections.arolsen-archives.org/en/search/topic/3-2-1-4_1718000-

Venetsueelasse võeti teatud tingimustel vastu ka perekondi, mistõttu oli sinna emigreerumise vastu ka märgatav huvi. Põgenikele Balti riikidest oli teatatud, et Venetsueela kavatses kuni 1956. aastani vastu võtta 3 miljonit emigranti. Otsiti eelkõige töökäsi põllumajandussektoris, töölisi meieridesse, juustumeist-reid, lihaümbertöötlejaid. Takistusi ei tehtud ka teistele, oodatud olid aednikud, elektrikud, mehaanikud, ehitusmeistrid, plekksepad, tekstiilitööstuse spetsialistid, vallalised arstid ja hispaania ning inglise keele oskusega masinakirjutajad, ning ka klaasipuhujad. Sisse võisid rännata 18–50-aastased vallalised, ühe lapsega kuni 40-aastased ning 2 lapsega 45-aastased abieluinimesed. 3–6 lapse puhul võisid vanemad olla 50–55 aastat vanad.²⁰ 1949. aastal jõudis Venetsueelasse rännata ligi 17 000 immigranti, peale sama aasta lõpus toimunud sõjaväelist riigipöört pani hunta sisserännu seisma.

Klaasitööstuses kogemustega Loderaud rajas pealinnas Caracases autoklaaside valmistamise ettevõtte, mis veel praegugi tegutseb tema poja

035-019?s=loderaud (06.12.2023).

²⁰ Eesti Post = Estonian Post : Estonian Newspaper, 7.5.1948, 17.8.1948.

Hans Loderaudi nime kandva auto tagavaraosade ärina.

1948. aasta detsembris kirjutati väliseesti ajalehes Eesti Post:

„Meie taotlused emigratsiooni-maadel rahvusgruppide moodustamiseks kannavad vähe vilja. Kõne all on olnud ühe eesti linna loomine USA-s, Kanadas võivad ehk tekkida eesti külad, kuid Austraalia, Argentii-na, Brasiilia, Venetsueela ja paljud tei-sed maad, kuhu eestlasi on siirdunud, ei anna võimalust isegi külakondade tekkimiseks. Palju on olnud muidugi meist endist, kuivõrd suudame en-did kohalikes oludes „välja võidelda“ suurematesse keskustesse, seal koon-duda oma organisatsioonide ümber ja moodustada eesti kultuuri ja selts-kondliku elu saarekesed. Kogemu-sed, eriti just lõunapoolsetelt maadelt, ei luba aga selles osas teha suuri illusioone.“²¹

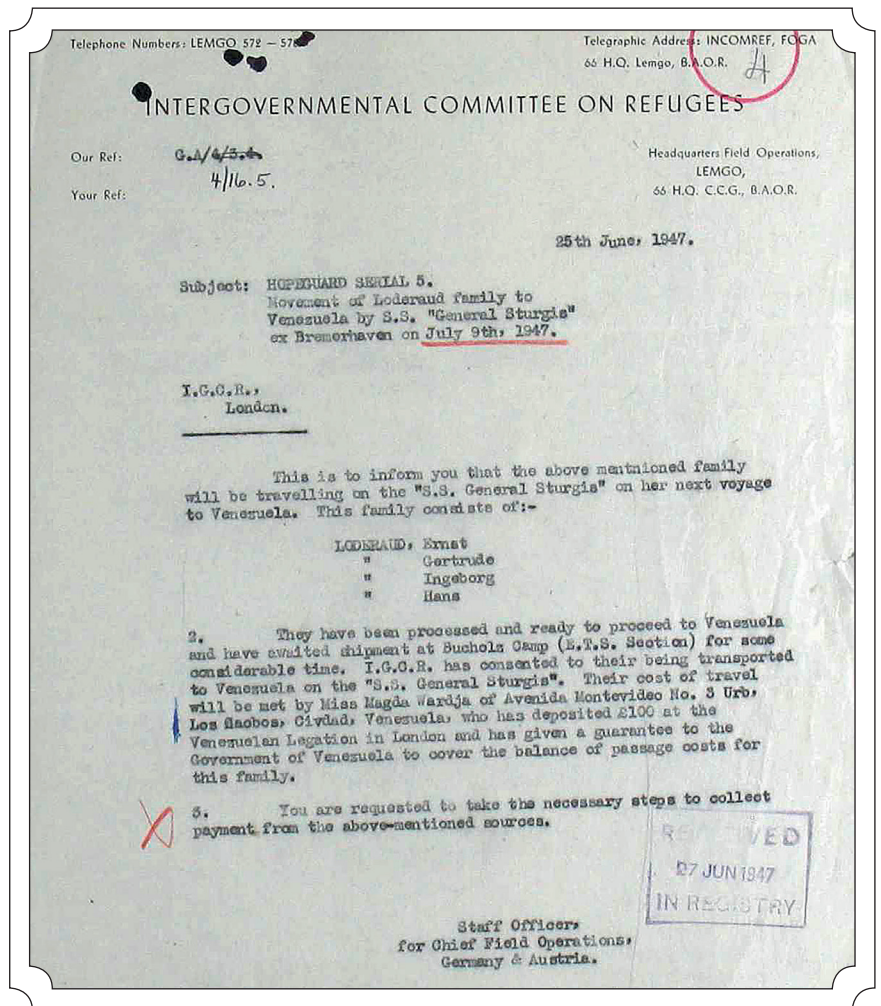
1957. aastal moodustati ligi saja eestlasega Caracases eestlaste oma usu- ja seltskonnaelu korraldav komitee, mille liige oli ka Loderaud.²²

E. Loderaud suri 3. augustil 1962 Caracases. Kaarli koguduse endine õpetaja Friedrich Stockholm kirjutas oma järelehüüdes:

„... ootamatult uinus vaikselt surmaunne oma kirjutuslaua juu-res istudes, ühele armsale inimesele Euroopas kirja kirjutades omaaeg-ne tuntud ja armastatud Tallinna suurima – Toompea Kaarli Kogu-duse kõrgeharidusega köster. Teda kui kindlat eesti meest, ustavat, en-nastalgavat ja tõsist head kaastöö-list „Suure Looja, Elu-Issanda vii-namäel“ mälestavad tõsises leinas ja kustumatus mälestuses endine Toom-Kaarli koguduse õpetaja se-nior Fr. Stockholm perekonnaga, ja väga paljud endised Toom-Kaarli ko-guduse liikmed laiali pillutatud kogu

²¹ Eesti Post = Estonian Post : Estonian Newspaper 10.12.1948, *Huumus, maad ja salamandrid. Eestlannad jutustavad Venetsueela läbikäigulaagrist.*

²² Stockholms-Tidningen Eestlastele,

Saksamaal Briti okupatsiooni tsoonis elades sai pere 1947. aasta juunis loa Venetsueelasse sõita.

maailmas. Olgu võõras muld, mida ta küll ei armastanud, lahkunu-le kerge... „Õndsad on puhtad südamed, sest nemad saavad näha Jumalat“ (Mt 5:8).²³

Källi Saard

²³ Fr, Stockholm, Sr. *Ühe tubli Eesti mehe mälestuseks, Meie Kodu = Our Home : Australian Estonian weekly, nr. 47, 22.11.1962.*

LODERAUD, ERNST

Köster-organist

Sündinud: 07/20.08.1890 Mooste (Moisekatsi vald), Põlva khk

Ristitud: aug 1890 Põlva kog

Konfirmeeritud: 1906 Põlva kog

Isa: mõisa rendikoha pidaja Jaan Lodderaud
(14.07.1838 Mooste – 06.09.1913)

Em: Mari (06.03.1852 Mooste – 12.03.1933(31?))

Õed-vennad:

- 1 Liisa (30.09.1874 Mooste)
- 2 Peeter (07.10.1876 Mooste – 06.04.1931)
- 3 Anna (2.10.1878–18.9.1884)
- 4 Kristjan (03.04.1881 Mooste)
- 5 Eduard (1883–1883)
- 6 Gustav (09.08.1884 – 07.04.1943)
- 7 Julie (15.11.1887 Mooste – 02.01.1939)
- 8 Anna (30.5.1894)

Poolõed-vennad (ema Liso):

- 1 Joosep (27.09.1861 Meeksi – 3.3.1943)
- 2 Miili (27.06.1864 Mooste – 1952)
- 3 Leena (21.11.1866 Mooste – ?.08.1922)
- 4 Mihkel (20.09.1869 – 07.10.1938)

Hariduskäik: 6-klassiline Põlva alg- ja kihelkonnakool, 1908–1913 Petrogradi sisemisjoni kool (Petersburger Evangelischen Brüderhauses) (haigete ravimine), 1913–1914 Saksamaal Stephansstift Hannoveris täiendanud haigete ravimist ja õppinud raskelt kasvatatava noorsoo praktilist kasvamist (sõja tõttu jäi Saksamaale kahe aasta asemel viieks aastaks), 1914–1918 õppis Saksamaal muusikat, 1918 tuli kodumaale tagasi, 1920–1922 Tartu Kõrgema muusikakooli oreliklass

Teenistuskäik: 6 kuud 1912 Vene sõjaväes Sedletzis reamehena, 1.5.1919–15.4.1920 2. Eesti jalaväe diviisi Intendantide Valitsuse tagavara karja- ja lihalao kantselei vanem kirjutaja tööroodus Tartus (reamees), –?.10.1922 Eesti demobiliseeritud sõjaväelaste liidu Tartu osakonna asjaajaja, 16.10.1922–1.03.1923 Tartumaa Riigimaksude Ameti 2. maksujaoskonna kantseleiametnik (lahkus omal soovil), 1923–1932 Kaarli koguduse köster-organist, 1925–1940 Firma “Vennad E. ja G. Loderaudi” klaasilihvimise ja peeglihõbetuse töökoja omanik ja meister, vähemalt alates 1947 elas Venetsueelas, hiljem rajas Caracases Venetsueelas autoklaaside valmistamise ettevõtte. Saksamaale põgenes tõenäoliselt 1939. aastal.

Seltsid: Majaomanikkude Selts, Majaomanikkude Pank, –1927– Kristliku rahwaerakonna liige, –1929– Kaarli kog Vaestehoolekande Selts, –1929– ew. Noortemeeste seltsi juhatuse liige, Kaupmeeste Selts, Tööoskusameti eksamikomitee liige, Caracase eestlaste usu- ja seltskonnaelu korraldava komitee liige.

Tunnustus: 1.7.1922 Eesti Vabadussõja mälestusmärk

Laulatatud: 26.10.1924 Tallinna Kaarli kogudus

Abikaasa: Gertrud Bertha Minna Margarethe snd Besteck (12.02.1893 Hannover)

Lapsed: 1 Ingeborg Gertrud von Den Loderaud (06.07.1925 Tallinn)
2 Hans Olaf (01.12.1928 Tallinn – 2.12.2017 Caracas)

Surnud: 3.8.1962 Caracas, Venezuela, Lõuna-Ameerika

Kõik kuupäevad enne 1. veebruarit 1918 on antud juuliuse kalendri järgi (kui ei ole märgitud teisiti). Gregoriuse kalendri kuupäevade saamiseks tuleb XIX saj kuupäevale lisada 12 päeva.